

Кизенко Василь,
*кандидат педагогічних наук, провідний науковий
співробітник відділу дидактики Інституту педагогіки НАПН
України, Україна*

ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ: ПСИХОДИДАКТИЧНИЙ РАКУРС

Проектування мети, цілей і завдань освіти, добір і розроблення змісту, вдосконалення й розгортання форм і методів навчання мають відбуватися з огляду на технології, позначені інноваційністю в реалізації особистісно орієнтованого навчання.

З іншого боку, зростає питома вага науково аргументованих досліджень варіативного освітнього компонента - шкільного і регіонального. Під увагу беруться варіативність змісту освіти на різних її рівнях і ступенях, варіативність організації освітнього процесу, варіативність у забезпеченні освітнього процесу. Мають сенс новітні ідеї реалізації варіативного освітнього компонента в наукових працях сучасних дослідників (Г. Вороніна, О. Іванова, В. Кизенко, Ю. Мальований, О. Савченко, А. Самодрин та ін.).

Кожний компонент у змісті освіти як системному утворенні виконує певні функції. Це має спонукати учнів до прояву й розвитку важливих якостей особистості: пізнавальних,

соціальних, творчих, організаційно-діяльнісних, комунікативних, рефлексійних.

Зміст шкільної освіти має бути однією з провідних дидактичних умов, за якої відбувається оволодіння системою світоглядних і соціально значущих знань. Формування в учнів досвіду ціннісно-орієнтаційної, пізнавальної, соціальної, комунікативної, естетичної, фізичної діяльності допомагає розкривати їхні індивідуальні особливості, визначати інтереси, нахили і забезпечувати розвиток здібностей [2;4].

На думку Г. Васьківської, саме методологічна функція діалектичного методу пізнання в площині «діалогу протилежностей», загально-науковий принцип доповненості є підґрунтям перетворення потенціалу змісту освіти, яка здатна забезпечити необхідне у новій цивілізаційній парадигмі взаємодоповнення (не взаємовиключення), поєднання методологічності та технологічності знань, гуманізму мислення, індивідуальних цінностей особистості, її широкого загальнокультурного світогляду [1, с. 258].

Тож за оновлення парадигм сучасної освіти - від традиційних до інноваційних - вітчизняна середня загальноосвітня школа має вдосконалювати предметну підготовку учнів, аби вони вільно орієнтувались і забезпечували свою життєдіяльність у сучасному глобалізованому світі з його динамічними трансформаціями. Технологізація формування основних компетентностей учнів на етапі профільного навчання уможлиблює системне використання компетентнісно-діяльнісного підходу до навчання.

Тут варіативність стає засобом проектування нових технологій, а здобутки психодидактики логічно вплітаються в їх канву, бо орієнтованість навчально-виховного процесу на особистість учня не обмежується лише варіюванням його змістової складової, а сягає індивідуалізації самих технологій навчання. Наразі маємо обмежену пропоновану учням тематику курсів за вибором різної спрямованості, які найчастіше сприяють тільки розширенню змісту державного освітнього компонента, а не задоволенню різноманітних потреб дитини, у тому числі й індивідуалізації технологій навчання.

З огляду на це, варіативний компонент змісту освіти старшої школи постає для вчителя і учня як проблема комунікативної взаємодії, адже, з одного боку, практика забезпечення варіативності заслабка, а з іншого, завдяки варіативному компоненту в його єдності з інваріантним формується унікальний суб'єктний досвід учасників цієї взаємодії. На думку провідних науковців, ефективним такий процес навчання може бути лише у межах особистісно орієнтованої парадигми.

Накопичений (фактично і за прогнозами) у навчанні творчий потенціал старшокласників є своєрідним дидактичним орієнтиром для розроблення варіативного змісту. Тож технологічний підхід реалізації профільного навчання передбачає ґрунтовний розгляд змісту *навчальних завдань* (складних і багатопланових дидактичних категорій, що формально становлять єдність певних приписів (настанов) і вказівок на об'єкт, щодо якого має місце певний припис) і їх характеристику). Тож будь-яке навчальне завдання з предмета чи зі змісту курсів за вибором має передбачати реалізацію сукупності цілей навчання, а не їх односторонність чи частковість.

Як зазначає С. Косянчук, розв'язання мотиваційно-аксіологічних проблем сприяє становленню інноваційної особистості, а формування ціннісно-сміслових орієнтацій старшокласників як загальнодидактична проблема може розв'язуватися за спрямованості змісту освіти на самонавчання, саморозвиток, адекватну самооцінку учнів [2, с. 60].

Не слід розмежовувати (відокремлювати, відсторонювати, ігнорувати) завдання програмового навчального матеріалу і завдання навчально-виховного процесу загальноосвітнього навчального закладу. Ці процеси не є полярними, адже мета одна - високий освітній результат учня. Вплив варіативної складової змісту освіти на формування особистості учня значний.

Однак, чи не головнішою проблемою сучасної шкільної освіти є недостатня реалізація принципу варіативності, відповідно до якого складається зміст професійної освіти, що своєю чергою залежить від потреб ринку праці, вимог роботодавців до рівня компетентності найманих працівників.

Варіативний освітній компонент як важлива складова системи неперервної професійної освіти відіграє винятково важливу роль у справі модернізації старшої школи.

Особливо актуалізується проблема реалізації варіативного компонента змісту освіти за умов диференціації, індивідуалізації та особистісно орієнтованого навчання.

Список використаних джерел

1. Васьківська Г.О. Формування системи знань про людину в учнів старшої школи: теорія і практика : монографія / Г.О. Васьківська. - К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2012. - 512 с.

2. Кизенко В.І. Відбір змісту освіти для старшої школи й відображення його у програмах і підручниках / В.І. Кизенко // Проблеми сучасного підручника : зб. наук, праць / [ред. кол.: голов, ред. - О. М. Топузов]. - К. : Пед. думка, 2015. - Вип. 15. - 4.1. - С. 276-288.

3. Косянчук С.В. Технологический подход к процессу формирования ценностно-смысловых ориентаций старшеклассников // *Univers Pedagogic*. - 2014. - №1(41). - С. 53-60.

4. Васьківська Г.О. Фундаменталізація змісту освіти у старшій школі: теорія і практика : кол. монограф. / [авт. кол.: Г.О. Васьківська, В.І. Кизенко, С.Е. Трубачева, С.П. Бондар, Л.А. Липова, О.В. Барановська, С.В. Косянчук, Н.В. Захарчук]; за наук, ред. д-ра пед. наук Г.О. Васьківської. - К. : Пед. думка, 2015. - 288 с.